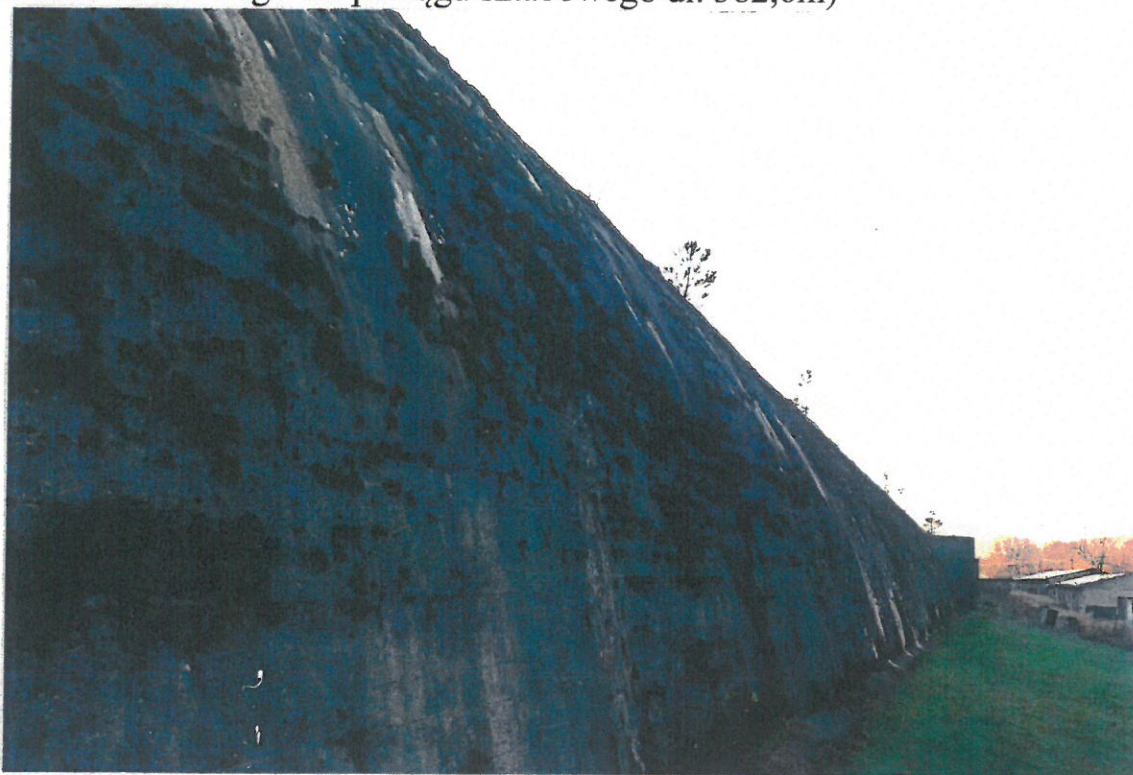

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

ZESPÓŁ ZABYTKOWYCH SCHRONÓW DLA POCIĄGU SZTABOWEGO W STĘPINIE - CIESZYNIE GM. FRYSZTAK

Program obejmuje czynności w ramach operacji „Zagospodarowanie zabytkowego kompleksu schronowego Stępina-Cieszyna” - etap usunięcie roślinności: krzewów, drzew oraz szkodliwej mikroflory - glonów, mchów, grzybów i porostów wraz z dezynfekcją (dotyczy schronu tunelowego dla pociągu sztabowego dł. 382,6m)

Opracował:

mgr Roman Dawidziak
Konservator Zabytków

Dyplom nr 355 UMK w Toruniu
Wydział Sztuk Pięknych

Ars Restaura
KONSERWACJA ZABYTKÓW
KAMIEŃ • SZTUKATERIE • METAL

mgr Roman Dawidziak
35-302 Rzeszów, ul. Nazimka 2/34
Tel./Fax 85-775-78 • Kom. 0602 247 047
Regon 890267736 • NIP 813-102-59-57

Rzeszów luty 2019r.

mgr Roman Dawidziak

KONSERWATOR ZABYTKÓW
Dypl. nr 355
Wydział Sztuk Pięknych UMK w Toruniu

KARTA TYTUŁOWA

A. IDENTYFIKACJA OBIEKTU.

- Rodzaj: zespół schronów dla pociągu sztabowego w Stępinie - Cieszynie.
- Czas powstania: 1940-1941 przez okupanta niemieckiego m. in. Firmy „Organisation Todt”, „Askania Werke” i inne.
- Określenie obiektu: Schron tunelowy na pociąg sztabowy na rzucie wydłużonego prostokąta, o długości 382,6m. Bryła o przekroju ostrołuku powstała z połączenia 17 zdylatowanych segmentów 24 metrowych.
- Adres: Stępina-Cieszyna, gm. Frysztak, pow. Strzyżowski.
- Użytkownik obiektu: Gmina Frysztak ul. Ks. W. Blajera 20. 38-130 Frysztak.
- Inwestor: Gmina Frysztak ul. Ks. W. Blajera 20 38-130 Frysztak.
- Nr inw.: wpis do rejestru A – 450

B. DANE DOTYCZĄCE DOKUMENTACJI.

PODKARPACKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
z siedzibą w Przemyślu
Delegatura w Rzeszowie
35-064 Rzeszów, ul. Mickiewicza 7
tel./fax 17 853-94-61, 17 853-94-62
NIP: 795-20-71-175

Autor dokumentacji wstępnej do prac konserwatorskich:
mgr Roman Dawidziak Konserwator Dzieł sztuki 35-302
Rzeszów ul. Nazimka 2/34, tel. 602247047

mgr Roman Dawidziak
KONSERWATOR ZABYTKÓW
Dypl. nr 58
Wydział Sztuk Pięknych - UK w Toruniu

Załącznik nr 2

do pisma / postanowienia / decyzji nr 19/2020

L.dz. Rz. 5142.90.2019.BS

z dnia 10.02.2020 r.

Z upoważnienia
Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Bartosz Podubny
Zastępca Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

HISTORIA I OPIS OBIEKTU

Zespół schronów dla pociągu sztabowego Stępina-Cieszyna wybudowano jako kompleks schronów w tzw. Führer Haupt Quartiere Aulage Süd (Główna kwatera Południowa Führera). Przez niemieckiego okupanta w latach 1940-194.

Schron tunelowy na pociąg sztabowy na rzucie wydłużonego prostokąta o długości 382,6m, w części środkowej dostosowanego kształtem do sąsiadującego z nim wzgórza. Bryła o przekroju ostrołuku, składa się z siedemnastu oddylatowanych segmentów. Pierwszy z nich z nieco węższym przedsionkiem wjazdowym. Ściany o znacznej grubości. W elewacji północnej pięć otworów wyjściowych z pomieszczeń schronowych, umieszczonych centralnie w co drugim segmencie. Elewacja południowa z dwoma wyjściami awaryjnymi z głównej komory. Główny wjazd od wschodu przez służę - bramę w przedsionku z wtórnymi dwuskrzydłowymi, stalowymi wrotami. W głównej, jednoprzestrzennej komorze tunelowej torowisko z peronami po bokach, pod którymi były kanały instalacyjne. W jej ścianie południowej płaskie nisze, w północnej przejścia z peronu do amfilady pomieszczeń dla załogi pociągu z przedsionkami i służami gazowymi. W pobliżu wlotu i wylotu schronu tunelowego dwie podziemne, żelbetonowe komory i nieustalonym przeznaczeniu

W skład zespołu wchodzi również: schron zaplecza technologicznego, schron bierno-bojowy we wsi Stępina, schron bierny we wsi Cieszyna (obok domu nr 347 przy drodze do Jaszczurowej), schron bojowy dla broni maszynowej we wsi Cieszyna (przy domu nr 344), schron bojowy dla broni maszynowej we wsi Cieszyna (w pobliżu domów nr 29 i nr 30), zespół trzech podziemnych tuneli instalacyjno-wentylacyjnych i dwie podziemne komory zap. Instalacyjne (w pobliżu początku i końca schronu tunelowego), uregulowane koryto potoku Stępinka z 4 grodzami i „akweduktem”.

Zespół schronów został wybudowany przed atakiem na Rosję. Posiada unikatowy ogólnoeuropejski charakter ze względu na ideę ukrycia składu pociągu sztabowego w schronie oraz pionierskich rozwiązań technologicznych. Doszło tu do ważnego zdarzenia historycznego związanego ze spotkaniem w przedstawionym schronie Hitlera z Mussolinim w dniach 27 – 28 sierpnia 1941r.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Schron tunelowy jest budową naziemną w całości z żelbetonu dł. 382m szer. 14,6m i wys. 8,76m. Grubość ścian wynosi 2 do ponad 3m.

Stan zachowania schronu jest niejednorodny. Nowoczesna konstrukcja gwarantuje jego długowieczności. Posadowienie na żelbetowej płycie, system kanałów wodnych, grzewczych i wentylacyjnych, zapewniały względną stabilność mikroklimatu wewnątrz schronu.

Odmiennie schron prezentuje się na zewnątrz. Stan elewacji schronu jest zły i wymaga zabiegów technicznych i estetycznych. Powierzchnia pokryta jest znacznej grubości warstwą nawarstwień wtórnych tzn. Mchów, porostów, grzybów i glonów. Szkodliwa flora (krzaki, drzewa) oraz mikroflora szpeci oraz działa na powierzchnię osłabiającego betonu w sposób wieloraki. Działają one w sposób fizyczny, chemiczny oraz mechaniczny. Powstały „kożuchy” plamy oraz skorupiaste zacieki wysoleń. Roślinność systemem korzeni wytwarza kwas humusowy, penetrujące korzenie rozsadzają osłabioną strukturę betonu. Powstały ubytki przestrzenne i złuszczenia powierzchniowe. Pęcherze i skorupy utrzymują wodę i wilgoć. Zniszczenia przysparzają „szkody mrozowe”.

Schron posiada 17 poprzecznych dylatacji średnio co 24m. Fakturę powierzchni odcisnęły deski szalunków.

Budulec stanowiły piasek, żwir, stal, cement oraz lokalny piaskowiec.

PROGRAM KONSERWATORSKI

Głównym założeniem działań konserwatorskich przy schronie tunelowym na tym etapie jest oczyszczenie elewacji ze szkodliwie działającej roślinności głównie drzew i krzewów (brzoza, olcha szara, jarzębina, grab, jesion, a nawet dąb czy buk). Również szkodliwie działająca mikroflora (glony, mchy, porosty i grzyby). Chwasty działają w destrukcyjnie na zwiędziały beton mechanicznie - rozsadzając korzeniami, chemicznie - kwas humusowy, fizycznie i biologicznie.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

1. Dokumentacja fotograficzna przed i po konserwacji
2. Odkrzaczanie, usunięcie drzew i krzewów wraz z korzeniami - mechanicznie.
3. Usunięcie nawarstwień roślinnych, mchów, glonów i porostów - metodą hydrodynamiczną. Urządzenie myjące o regulowanym ciśnieniu i rodzaju strumienia.
4. Doczyszczanie odsłoniętej powierzchni gorącą wodą lub parą wodną pod ciśnieniem.
5. Radykalną i skuteczną metodą doczyszczania powierzchni oraz usunięcia korzeni i zarodników szkodliwej mikroflory jest piaskowanie.

Należy poddać strumieniowaniu sprężonym powietrzem powierzchnię betonu ze ścierniwem kwarcowym lub elektrokorundowym.

Powyższe metody pozwolą usunąć również „fałszywą patynę” - wtórne nawarstwienia skorupiastych wysoleń, plam i zacieków. Pęcherzy oraz osłabionych i zdeintegrowanych powierzchni betonu.

6. Dezynfekcja – chemiczne strucie mikro-pozostałości po usuniętych nawarstwieniach biologicznych.

- c. d.

„ALKUTEX – BFA” - firmy Remmers. Bakterio, grzybo i glonobójczy środek do czyszczenia i gruntowania materiałów budowlanych. Usuwa zanieczyszczenia biologiczne m.in. z betonu. Impregnuje, profilaktycznie chroni przed „zazielenieniem” na przyszłość. Gwarantuje bardzo długi czas oddziaływania, nie działa hydrofobowo, nie zawiera środków powierzchniowo czynnych (detergentów), nie zawiera metali ciężkich. Wydajność 0,2l/1m².

Wskazówka: bezpiecznie używać środków biobójczych! Przed użyciem zawsze czytać oznakowanie i informacje na temat produktu. Zachować ostrożność, przestrzegać przepisów BHP.

Opracował:

mgr Roman Dawidziak
KONSERWATOR ZABYTKÓW
Dypl. nr 235
Wydział Sztuk Pięknych
UK w Toruniu

